

O KŘEŠŤANSKÉ DEMOKRACII

Radoslav Štefančík
Ján Fabičovic
Michal Pink

Institut pro křesťansko-demokratickou politiku, z. ú.

O KŘEŠŤANSKÉ DEMOKRACII

Radoslav Štefančík

Ján Fabičovic

Michal Pink

Publikace vychází ze slovenského originálu „O kresťanskej demokracii“ Radoslava Štefančíka a Jána Fabičovice. A to na základě souhlasu vlastníka autorských práv – Konrad-Adenauer-Stiftung e. V. Dílo a všechny jeho části jsou autorskými právy chráněné. Další použití publikace bez souhlasu Konrad-Adenauer-Stiftung není dovolené. To platí zejména pro kopírování, tvorbu překladů, elektronické archivování a správu.

Odborná spolupráce na slovenském originálu:

Matthias Barner, Agáta Pešková, Ivan Šimko, Gabriela Tibenská

Odborná spolupráce na českém vydání:

Jana Vlčková, Fay Frydrýnová, Marcel Ladka, Martina Beránková

Grafický návrh českého vydání:

Natálie Rybová

Fotografie © KAS/Peter Bouserath (11,22,31)

Archiv KDU-ČSL (42)

Archiv Jana Kasala (56)

© Radoslav Štefančík, Ján Fabičovic

Kapitola Křesťanská demokracie v českém kontextu © Michal Pink

© Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., 2021

ISBN 978-80-270-9396-0

Aktualizované vydání z roku 2022

OBSAH

ÚVODNÍ SLOVO	6	KŘEŠŤANSKÁ DEMOKRACIE V ČESKÉM KONTEXTU	43
PŘEDMLUVA MARIANA JUREČKY, PŘEDSEDY KDU-ČSL	7	1. Politický katolicismus v českých zemích před rokem 1918	44
CO JE KŘEŠŤANSKÁ DEMOKRACIE?	10	2. Československá strana lidová – meziválečné období	46
HODNOTY KŘEŠŤANSKÉ DEMOKRACIE	12	3. Zapojení do politického systému	48
Svoboda	13	4. Druhá světová válka	49
Solidarita a sociálně tržní hospodářství	15	5. Léta 1945–48	50
Spravedlnost a právní stát	17	6. Nadvláda komunistické strany	52
Subsidiarita	19	7. Rok 1968	53
Rodina a rodinná politika	21	8. Role ČSL v době konce komunistického režimu	54
FORMOVÁNÍ KŘEŠŤANSKÉ DEMOKRACIE VE SVĚTĚ	23	9. ČSL 1990: první svobodné volby	55
Počátky křesťanské demokracie	24	10. Vznik KDU-ČSL a vlády Václava Klause	58
Rozmach myšlenek politického katolicismu	26	11. Odchod do opozice a Čtyřkoalice	59
Vznik křesťanskodemokratických stran v západní Evropě	28	12. Další působení strany ve vládě	61
Evropská rodina křesťanskodemokratických stran	30	13. Historický propad strany	62
ÚSPĚCHY KŘEŠŤANSKÝCH DEMOKRATŮ	32	14. 2013: návrat KDU-ČSL do Sněmovny	63
Křesťanští demokraté sjednotili Evropu	33	15. KDU-ČSL opět v opozici	65
Upevnění demokracie	35	16. KDU-ČSL dnes	66
Hospodářský zázrak díky sociálně tržnímu hospodářství	37	17. KDU-ČSL a proevropský postoj	67
Sjednocené Německo	39		
Řešení globálních krizí	41		

ÚVODNÍ SLOVO

Křesťanští demokraté již několik desetiletí ovlivňují politický vývoj v Evropě a od roku 1989 výrazně přispěli i k formování demokracie a právního státu v Československu a dále v samostatné České republice. Křesťanskodemokratické strany jsou přirozenou součástí stranických systémů evropských demokracií. Přesto je jejich hodnotové směřování mnoha lidmi často interpretováno jako jednotvárné, přičemž se hodnoty křesťanské demokracie mylně zužují pouze na instituce jako rodina nebo náboženství.

Svět křesťanské demokracie je však mnohem pestřejší, a právě hodnotovou bohatost tohoto ideového proudu představujeme v naší publikaci. Křesťanská demokracie by totiž nebyla ničím bez svobody, solidarity, subsidiarity, spravedlnosti, právního státu, sociálně tržního hospodářství a liberální demokracie.

V této publikaci vysvětlujeme základní principy a historické formování křesťanskodemokratických proudů v evropském i českém kontextu, a to s pomocí některých dobových dokumentů a myšlenek osobností s mimořádným vlivem na formování evropské křesťanské demokracie.

AUTOŘI

PŘEDMLUVA MARIANA JUREČKY, PŘESEDY KDU-ČSL

I když často slyšíme, že Česká republika je jednou z nejvíce ateistických zemí na světě, domnívám se, že na roli, kterou sehrálo křesťanskodemokratické hnutí v evropských a potažmo českých dějinách, to vůbec nic nemění.

Celá evropská společnost je pevně spjatá s křesťanskou tradicí, což můžeme i u nás pozorovat v každodenní realitě a doslova na každém kroku – ať už jde o kulturní památky, jako jsou kostely a umělecká díla různých druhů, nebo pojetí něčeho tak samozřejmého, jako je běžný kalendář. Ostatně i tradice vaření piva, kterou většina Čechů považuje za přirozenou součást naší kultury a svým způsobem i za zdroj české národní hrdosti, je na území dnešní České republiky neodmyslitelně spojena se středověkými kláštery. Stejně tak hodnoty, které prosazují i současné evropské křesťanskodemokratické strany, vychází z kontinuity křesťanské společnosti a je důležité na ně nezapomínat ani v rychle se měnící moderní době. Zvláště pak pokud jde o pojetí solidarity, svobod jednotlivce, života v rodinách, ale i úcty k půdě a planetě, na které všichni žijeme.

Právě křesťanskodemokratické strany sehrály během 20. století významnou roli při formování moderního politického systému v zemích západní Evropy, především v období po 2. světové válce. V kontextu Československa 80. let a následného vzniku samostatné České republiky stála Československá strana lidová (ČSL) rovněž u zrodu nového demokratického uspořádání v naší zemi. V podobě nástupnické KDU-ČSL se tento směr stal pevnou součástí politického systému u nás.

Není proto náhodou, že tato publikace vychází ve spolupráci českých a slovenských autorů a jejím východiskem je ideový přesah do širšího evropského prostoru. Křesťanskodemokratické strany jsou přirozeně otevřené právě příběhu Evropy a s tím i bližší integraci na našem kontinentu. Nezapomínejme tedy prosím na tuto spolupráci a křesťanské hodnoty ani v době, kdy čelíme krizím přesahujícím hranice jednotlivých států.

MARIAN JUREČKA, PŘEDSEDA KDU-ČSL

Náše politika se obrací na všechny lidi ze všech vrstev a skupin. Naše politika spočívá na křesťanském chápání člověka a jeho odpovědnosti před Bohem. Člověka chápeme jako Boží stvoření. Jsme si vědomi toho, že člověk není bezchybný a že politické řízení má své limity. Zároveň jsme ale přesvědčeni, že člověk je povolán a uzpůsoben k tomu, aby usiloval o eticky odpovědné formování světa. Víme, že z křesťanské víry ještě nelze odvodit určitý politický program, ale křesťanské pojetí člověka nám dává etický základ pro odpovědnou politiku. [...] Jsme otevřeni každému, kdo souhlasí s důstojností a svobodou všech lidí. To je v Křesťanskodemokratické unii základ pro společné řízení jak křesťanů, tak lidí, kteří se ke křesťanské víře přímo nehlásí. [...]

Základem našeho politického řízení je křesťanské chápání člověka a z něj odvozené hodnoty svobody, solidarity a spravedlnosti. Tyto základní hodnoty se navzájem potřebují a zároveň omezují. Žádná hodnota nesplňuje svůj smysl bez dalších dvou. Jejich vzájemné vyvážení je jádrem politické diskuse. Tyto tři základní hodnoty nejsou, podobně jako nedělitelná základní lidská práva, omezené státními hranicemi, a jsou tak i závaznou podstatou naší zahraniční politiky. ☞☞

CDU – PROGRAMOVÉ ZÁSADY „SVOBODA V ODPOVĚDNOSTI“
STRANICKÝ SJEZD, 20.–23. ÚNORA 1994, HAMBURG

CO JE KŘEŠŤANSKÁ DEMOKRACIE?

Za křesťanskou demokracii je označován ideově politický proud spojovaný s převážně pravicovými politickými stranami. Hodnoty křesťanské demokracie vycházejí zejména ze sociálního učení křesťanských církví. Základem tohoto učení je obraz člověka jako Božího stvoření, kterému přísluší důstojnost, rozmanitost, rovnocennost a hodnoty jako svoboda, demokratické spolurozhodování a sociální spravedlnost. V křesťanskodemokratické perspektivě vystupuje člověk jako jedinečná bytost, která aktivním způsobem formuje správu věcí veřejných.

Člověk je sice individuum s nezczitelnými právy, ale jeho sociální podstata se stává realitou jen tehdy, když žije s jinými lidmi. Bůh chce člověka uprostřed společnosti. Jen ve společenství jiných lidí může jednotlivec růst a rozvíjet se. Křesťanská demokracie tak potvrzuje a rozvíjí právo člověka na aktivní, rovnocenné a odpovědné formování společnosti a politiky.

Křesťanská demokracie vychází ze svobody a odpovědnosti, proto za jediný možný politický systém uznává svobodný a právní řád. Případné politicko-ekonomické změny mají být prováděny postupným, a hlavně ústavním způsobem, nikoli násilnými převraty. Křesťanští demokraté, inspirováni křesťanskou sociální naukou, usilují o společné dobro všech.

A black and white photograph showing two men in suits. The man on the left is Ludwig Erhard, and the man on the right is Konrad Adenauer. Adenauer is gesturing with his right hand near his chin. Both have small identification badges on their lapels. The background is dark and out of focus, showing other people.

**LUDWIG ERHARD
A KONRAD ADENAUER**

HODNOTY KŘESŤANSKÉ DEMOKRACIE

Hlásíme se k důstojnosti člověka. Důstojnost a život člověka – i nenarozeného – jsou nedotknutelné. Důstojnost člověka zůstává nezávislá ve vztahu k jeho úspěchům nebo neúspěchům a je nedotknutelná úsudkem jiného člověka. Každou lidskou bytost respektujeme jako jedinečnou. Člověk je stvořen pro svobodný rozvoj ve společenství jiných lidí. [...] Člověk je svobodný. Jako morální bytost by měl rozhodovat a jednat rozumně a zodpovědně. Ten, kdo požaduje svobodu pro sebe, musí ji uznat i pro jiné. Svoboda jiných lidí podmiňuje a ohraničuje svobodu každého jednotlivce.

Svoboda zahrnuje právo i povinnost. Úkolem politiky je zajišťovat lidem nezbytný prostor svobody. [...] Zákon, který chrání osobní důstojnost člověka, zaručuje svobodu a spravuje řádné a klidné soužití lidí. Realizace svobody vyžaduje sociální spravedlnost. Podmínky, v nichž člověk žije, nesmí stát svobodě v cestě. [...] Svoboda se realizuje prostřednictvím vlastní odpovědnosti a spoluodpovědnosti v praktickém životě. Občan by měl zažívat a uskutečňovat svobodu jak v rodině, sousedství, práci, v rámci volnočasových aktivit, tak ve své obci a v rámci státu. Měl by volit a rozhodovat, participovat a nést spoluodpovědnost. Jen ti, kteří jsou svobodní, mohou převzít odpovědnost, a jen ti, kteří jednájí zodpovědně, si uchovají šanci na svobodu. “

CDU – PROGRAMOVÉ ZÁSADY „SVOBODA, SOLIDARITA, SPRAVEDLNOST“
STRANICKÝ SJEZD, 23.–25. ŘÍJNA 1978, LUDWIGSHAFEN

SVOBODA

Křesťanská demokracie vyznává základní lidská práva a svobody. Právo na život i fyzickou integritu člověka, stejně jako politické svobody jednotlivce patří mezi hodnotové priority křesťanské demokracie. Pod svobodou křesťanští demokraté rozumějí svobodu projevu, vyznání, shromažďování, sdružování, svobodu tisku, svobodné vyznávání náboženství, jakož i aktivní a pasivní volební právo. Z ekonomické perspektivy křesťanští demokraté zastávají právo vlastnit soukromý majetek, a dále pak svobodu volného pohybu kapitálu, služeb a pracovní síly, stejně jako svobodný výběr povolání.

Svoboda jednoho člověka nesmí omezovat svobodu jiného jednotlivce. Spočívá v odpovědnosti za sebe samotného i za ostatní. Člověk se nesmí stát prostředkem cizích zájmů. Křesťanští demokraté věří v důstojnost každého člověka.

Zárukou svobody je (vymahatelné) právo. Proto křesťanští demokraté prosazují principy liberální demokracie, právního státu a podporují tržní hospodářství založené na principu solidarity.

Solidarita znamená být tu jeden pro druhého, protože na tento princip lidského soužití je odkázán jak jednotlivec, tak celá společnost. Solidarita spojuje lidi a je základem každého lidského společenství. Je projevem sociální přirozenosti člověka. Společenství je tu pro člověka. Člověk má nárok na osobní podporu a pomoc. To je jeho právo na solidaritu. Jednotlivec je tu však i pro společenství. To je jeho solidární povinnost. [...] Na myšlence solidarity je založeno i sociální zabezpečení. Rizika, která jednotlivec nedokáže překonat sám, se mají řešit společně. Sociální zabezpečení zde není na to, aby jeho prostřednictvím byla poskytována almužna nebo jakési anonymní zabezpečení, ale právě skrze sociální zabezpečení je potvrzeno právo na ochranu a bezpečnost. Každý člověk přispívá svou prací a svými výkony na to, aby se společenství všech mohlo postavit za každého jednotlivce. Sociální zabezpečení má uspokojující a osvobozující účinek. Solidarita zakazuje zneužívání systému sociálního zabezpečení. [...] Sociálně tržní hospodářství má svůj duchovní základ v křesťanském obraze člověka a jeho vztahu k myšlence odpovědné svobody. Rámec sociálně tržního hospodářství byl koncipován tak, aby v období industrializace vytvořil tuto svobodu pro každého, jakož i vědomí spoluodpovědnosti a ochotu sdílet zodpovědnost za bližního a obecné blaho. ☞

CDU – PROGRAMOVÉ ZÁSADY „SVOBODA, SOLIDARITA, SPRÁVEDLNOST“
STRANICKÝ SJEZD, 23.–25. ŘÍJNA 1978, LUDWIGSHAFEN

SOLIDARITA A SOCIÁLNĚ TRŽNÍ HOSPODÁŘSTVÍ

Svoboda, pokud nebere ohledy na méně úspěšné, na celé společenství a jeho životní prostředí, stává se krutou a nelidskou. Solidarita je principem vzájemné odpovědnosti jednotlivce a společnosti. Vychází z křesťanské tradice starosti o bližního. V podmínkách sociálně tržního hospodářství mluvíme o pomoci těm lidem, kteří z různých důvodů nejsou více aktivní na pracovním trhu. Navzdory různému sociálnímu postavení musí být lidská důstojnost vždy zachována. Přijímání státní podpory předpokládá vlastní odpovědnost, osobní iniciativu i občanskou aktivitu.

Existence solidárního systému je základem sociálně tržního hospodářství. Svobodný trh je motorem ekonomického růstu a obvykle nejspravedlivějším způsobem zajišťuje přerozdělení bohatství. Úkolem státu v sociálně tržním hospodářství je vyrovnávat negativní dopady volného trhu, zejména prostřednictvím regulace monopolů, ochranou práv zaměstnanců a spotřebitelů apod.

Křesťanští demokraté myslí i na solidaritu s budoucími generacemi: politická rozhodnutí nelze dělat na úkor dětí a vnoučat. Stejně důležitá je solidarita na mezinárodní úrovni. Bez ní nelze odstranit chudobu ve světě.

Základem spravedlnosti je rovnost všech lidských bytostí v jejich důstojnosti a svobodě, bez ohledu na moc, úspěch nebo selhání jednotlivce. Spravedlnost znamená stejná práva pro všechny, včetně těch, kterým je třeba pomáhat při výkonu jejich práv. Zákon chrání před svévolí a zneužitím moci. Zákon také umožňuje svobodu pro slabší. Spravedlnost poskytuje každému stejnou příležitost svobodně se rozvíjet a přebírat odpovědnost jak za sebe, tak za ostatní. Spravedlnost příležitostí je nezbytným doplňkem rovnosti před zákonem. Měla by dát každému šanci se v podmínkách stejné svobody rozvíjet tak odlišně, jak to jen odpovídá jeho osobní povaze. K tomu patří v první řadě spravedlivý přístup ke všem vzdělávacím institucím za předpokladu kompenzace nepříznivých podmínek. Spravedlnost příležitostí se týká také spolurozhodování a spoluodpovědnosti, stejně jako užívání pro život důležitého zboží a nabývání osobního majetku. [...] Spravedlnost zahrnuje uznání osobního úsilí a výkonu. Každý by měl mít možnost zlepšovat a formovat své životní podmínky prostřednictvím vlastního nasazení. [...] Absolutní spravedlnost není dosažitelná. [...] Jsme však přesvědčeni, že pokrok je možný, proto se vyplatí neustále pracovat na zlepšování těchto poměrů. ☞

CDU – PROGRAMOVÉ ZÁSADY „SVOBODA, SOLIDARITA, SPRAVEDLNOST“
STRANICKÝ SJEZD, 23.–25. ŘÍJNA 1978, LUDWIGSHAFEN

SPRAVEDLNOST A PRÁVNÍ STÁT

Všichni muži a ženy jsou stvořeni k Božímu obrazu, z něhož pramení jejich nezcizitelná důstojnost. Proto jsou si všichni lidé rovni a zasluhují si stejná práva a zacházení. Nikdo nesmí být pro své přesvědčení, víru, funkci, původ nebo pro jiné podobné důvody upřednostněn nebo naopak znevýhodněn před zákonem. Spravedlnosti lze dosáhnout tak, že každý člověk dostane stejnou příležitost na svůj individuální rozvoj podle svých vlastních přání a schopností. Rovné příležitosti má být dosaženo především v oblasti vzdělávání a v sociální politice.

Právní stát je pro křesťanské demokraty klíčovou hodnotou. Jen ve státě, kde představitelé moci ctí zákony, lze odstraňovat korupci a dosahovat tak prosperity.

Spravedlivé společnosti nelze dosáhnout tzv. politikou tlustých čar. Proto je součástí křesťanskodemokratické tradice i snaha o vyrovnávání se se zločiny totalitních režimů.

U Realizace svobody vyžaduje uspořádání života podle principu subsidiarity. Proto se musí stát zříct úkolů, které mohou lépe plnit menší komunity. To, co může občan provést samostatně, v rodině a v dobrovolné interakci s jinými, by mělo být vyhrazeno pro něj. Zásada subsidiarity se uplatňuje i mezi malými a většími společenstvími, mezi svobodnými sdruženími a státními institucemi. [...] Solidarita a subsidiarita patří k sobě. Stát má v rámci možností povzbuzovat občana k vlastní iniciativě a svépomoci. K solidaritě patří osobní příspěvek člověka člověku. V období, kdy technika a materiální statky ovlivňují naše životy, trpí stále více lidí na nedostatek lidského soužití a pomoci. Na tuto skutečnost je třeba reagovat sociální pomocí. [...]

Hlásíme se k federalismu jako k hlavnímu modelu uspořádání vztahů mezi evropskými státy. Tento model spočívá na vzájemném respektování národů. Uspadňuje dosáhnout jednoty a uchovat ji v rozmanitosti. Zabezpečuje dělbu a kontrolu moci podle principu subsidiarity. To znamená: co je možné lépe rozhodnout, provést a kontrolovat na úrovni obcí, regionů a států, mělo by být vyhrazeno pro tuto konkrétní úroveň. ☞

CDU – PROGRAMOVÉ ZÁSADY „SVOBODA, SOLIDARITA, SPRAVEDLNOST“
STRANICKÝ SJEZD, 23.–25. ŘÍJNA 1978, LUDWIGSHAFEN

SUBSIDIARITA

Subsidiaritu lze definovat jako pravidlo, podle kterého má být problém vyřešen na té úrovni, na které vznikl. Stát má být aktivován pouze tehdy, pokud jiné, nižší úrovně rozhodování nejsou schopny problém dostatečně a zodpovědně vyřešit. Problémy mají být, pokud je to možné, řešeny jednotlivci nebo nejmenšími skupinami, případně nejnižšími složkami příslušné organizace. Pouze pokud to není možné a pokud panuje všeobecný souhlas, mají být do rozhodování zapojeny větší skupiny (rodiny nebo společné domácnosti), vyšší organizační úrovně (obce, města, regiony), a až na konci stojí stát, případně konkrétní supra-nacionální organizace (např. Evropská unie). Křesťanští demokraté považují subsidiaritu za jednu ze svých hlavních hodnotových priorit, protože realizuje svobodu v praxi a motivuje člověka k vlastní iniciativě. Člověk nemá být pasivním příjemcem pomoci, ale aktivním účastníkem při řešení každodenních problémů. Tento koncept minimalizuje roli státu. Ne stát, ale v první řadě člověk, rodina a obec mají být primárními společenskými aktéry. Stát nemá zasahovat do záležitostí, které je schopen vyřešit jednotlivec, případně menší společenství lidí.

Manželství a rodina se ukázaly jako nejodolnější a nejtrvalejší formy lidského soužití. Jsou základem naší společnosti a našeho státu. Stojí pod zvláštní ochranou našeho ústavního pořádku. Ani stát, ani jiné společenské formy života je nemohou nahradit. Rodina je jako životní a výchovné společenství prvním a nejdůležitějším místem individuální jistoty a zprostředkování smyslu života. [...] Rodina je tímto prvním a nejdůležitějším výchovným společenstvím pro dítě, protože právě první roky života dítěte ovlivňují celý jeho další život. Každé dítě má právo na svou rodinu, na osobní pozornost, podporu a lásku rodičů, protože na výchově v rodině závisí i vývoj řečových schopností a uvažování, osobní samostatnost a schopnost žít ve společnosti, stejně jako smysl pro hodnoty a zodpovědnost. [...] V trvalém svazku by měli být rodiče pro děti partnery. Kdo se rozhodne pro děti, přebírá na sebe odpovědnost a povinnosti, kterých se nelze zbavit. Výchova zakazuje autoritářský přístup, vyžaduje však přirozenou autoritu, která je založena na zralém věku a zkušenostech. Autorita je o to přesvědčivější, čím více je založena na příkladech ze společného života. ☞

CDU – PROGRAMOVÉ ZÁSADY „SVOBODA, SOLIDARITA, SPRAVEDLNOST“
STRANICKÝ SJEZD, 23.–25. ŘÍJNA 1978, LUDWIGSHAFEN

RODINA A RODINNÁ POLITIKA

Rodina je přirozené lidské společenství. Je základní buňkou společnosti. Stát a jiná uměle vytvořená společenství jsou povolány rodině sloužit. Podle křesťanských demokratů má stát v duchu subsidiarity v co největší míře respektovat autonomii rodiny.

Rodina je prostředím vzájemné důstojnosti a důvěry, ve kterém se formují celoživotní představy dítěte o světě. Rodiče mají nejvyšší odpovědnost za výchovu dětí. Funkční rodina je nejlepším prostředkem k předcházení a často i řešení sociálních problémů.

Úkolem rodinné politiky je vytvářet vhodné prostředí pro život v rodinách. Křesťanští demokraté usilují o společnost, která přeje dětem. Rodiny s dětmi by neměly upadat do chudoby.

Rodina je všude tam, kde rodiče přeberou zodpovědnost za děti a děti za rodiče. Mimořádnou pozornost věnují křesťanští demokraté podpoře solidarity mezi generacemi, ochraně těhotných žen, dětem před narozením, seniorům, sladění rodinného a pracovního života a uznání neplacené práce. Investice do rodiny je investicí do budoucnosti společnosti. Pokud bude soudržná rodina, bude soudržná a solidární i celá společnost.

LUDWIG ERHARD

FORMOVÁNÍ KŘESŤANSKÉ DEMOKRACIE VE SVĚTĚ

U Proto je povinností zaměstnavatele zařídit, aby měl dělník ve vhodnou dobu volno pro náboženské úkony; aby nebyl vystavován svodům a pokušením ke hříchu a aby nebyl nějakým způsobem odváděn od péče o rodinu a od šetrnosti. Také se nesmí dělníkům ukládat více práce, než mohou snést jejich síly, a ani taková práce, která je v rozporu s jejich věkem a pohlavím. Mezi nejdůležitějšími povinnostmi zaměstnavatele je, aby dával každému, co mu podle spravedlnosti patří. Má-li se stanovit mzda skutečně spravedlivě, je nutno přihlížet k více okolnostem: všeobecně však ať mají bohatí a zaměstnavatelé na paměti, že utlačovat pro svůj zisk nuzné a ubohé a těžít z cizí bídy je těžkým proviněním proti Božím zákonům i lidskému právu. Ošidit však někoho o povinnou mzdu je velkým hříchem, který svolává svým křikem k pomstě hněv z nebe: ‚Ale mzda, o kterou jste ošidili ... ta mzda křičí a křik vašich ženců pronikl k sluchu Pána zástupů.‘ Konečně ať se bohatí lidé pečlivě vystřihají toho, aby chudým nějak škodili na majetku násilím, lstí nebo lichvářskými úroky; a to tím spíše, že chudí nemají dost prostředků, aby se proti křivdám a bezmocnosti nějak bránili; jejich majetek proto musí být pokládán za o to posvátnější, oč je nuznější.

PAPEŽ LEV XIII., RERUM NOVARUM: O DĚLNICKÉ OTÁZCE, 1891

POČÁTKY KŘEŠŤANSKÉ DEMOKRACIE

Myšlenky křesťanské demokracie se začaly formovat v období Francouzské revoluce v roce 1789 jako reakce na rostoucí sekularizaci a protikřesťansky zaměřený politický trend. Výraz *démocratie chrétienne* měl původně náboženský význam, postupně se však rozrostl i do sociální a politické oblasti. Výraznou roli v tomto procesu následně sehrál papež Lev XIII. se svým sociálním spisem *Rerum novarum*: O dělnické otázce.

Lev XIII. se ve svém spise z roku 1891 negativně vymezil proti rostoucímu vlivu socialistických a liberálních hnutí. Zrušení soukromého vlastnictví a převod individuálního majetku do rukou veřejnosti považoval nejen za obecně protiprávní a také v rozporu s přirozeným právem, ale šlo by podle něj i o rozhodnutí poškozující vlastníky a zaměstnavatele, stejně jako dělnickou vrstvu.

Ačkoli papež v encyklice *Rerum novarum* přímo nevyzval dělníky, aby na prosazení sociálně-etických cílů zakládali konfesionální politické strany, zveřejnění spisu vyvolalo mnohé politické aktivity katolíků, které nakonec vedly k rozmachu silného stranicko-ideového směru – politického katolicismu a později křesťanské demokracie.

Organický růst německého národního společenství je založen na solidaritě všech tříd a povolání. Strana Centrum chce přirozenou pospolitost rozvíjet v duchu křesťanskosociální koncepce života směrem k silnému smyslu pro společenství. Strana Centrum zásadně odmítá třídní boj a třídní vládu, naopak má zájem o rozvoj sociálně hybných sil profesního myšlení a s tím spojeného profesního společenství. [...] Strana Centrum chce vést hospodářskou a sociální politiku ve stejném křesťanskosociálním duchu a v úzkém propojení vzájemně. Konečným cílem hospodářství musí být člověk a jeho vyšší životní úkol. Proto by lidská důstojnost a mravní charakter práce nikdy neměly být obětovány čistě ekonomickým účelům. [...] Strana Centrum trvá na existenci soukromého vlastnictví a má zájem, aby počet vlastníků soukromého majetku neustále rostl. Uznává ekonomický význam svobodného podnikání. Za stejně důležité považuje zajistit radost z práce a růst pracovního výkonu zaměstnanců. Proto chce zajistit účast zaměstnanců a umožnit sdílení zisku a vlastnictví. ”

PROGRAMOVÉ ZÁSADY NĚMECKÉ STRANY CENTRUM, 1922

ROZMACH MYŠLENEK POLITICKÉHO KATOLICISMU

Politickým katolicismem se označovala ideologie vycházející z věrouky římskokatolické církve. Jejím primárním cílem bylo prosadit politické zájmy katolíků. Ve druhé polovině 19. století našla odezvu v několika evropských státech.

Na území dnešního Německa byly politické aktivity katolíků zaznamenány již v první polovině 19. století. Po ukotvení práva na svobodné shromažďování bylo založeno několik katolických sdružení. Rozličné politické aktivity vyústily v roce 1870 v založení politické strany s názvem Centrum. V programovém dokumentu z roku 1871 představitelé strany podpořili spolkový charakter státu, rozvoj morálního a materiálního blaha všech společenských vrstev a zdůraznili garanci občanských a náboženských svobod – obzvláště pak ochranu práv katolických a protestantských společenství před státními zásahy.

Až do roku 1933 byla strana Centrum nejdůležitějším představitelem německého politického katolicismu. Po převzetí moci nacisty byla strana pod tlakem rozpuštěna. Nacisté mnohé z jejích členů zatkli a poslali do koncentračních táborů. Katolická církev výslovně zakázala katolíkům volit a podporovat národní socialisty.

I v kruzích, které k nám sice nepatří, ale které nám nejsou nesympatické, byla položena otázka legitimacy strany založené na ideologické bázi. Konkrétně v tom smyslu, zda je legitimní, aby strana přijala do svého názvu slovo „křesťanská“ a tím celému světu zdůraznila, že jde o politickou stranu založenou na křesťanském světonázoru. Bylo by skutečně zbytečné zas a znovu vysvětlovat, co „Křesťanskodemokratická unie“ nebo „Křesťanskosociální unie“ znamená. Ale když se člověk účastní shromáždění, na kterých hovoří i se zástupci jiných politických stran, slyší vždy mylné pojetí tohoto pojmu. Dovolte mi tedy zopakovat v jedné větě, co je vlastně podstatou naší strany. Při budování nového politického uspořádání v Německu chceme vycházet z duchovních základů, které vytvářelo západoevropské křesťanství v průběhu mnoha staletí. A to nejen v Německu, ale stejně tak i v Evropě a ve světě. Proto se jmenujeme Křesťanskodemokratická unie. Ne snad proto, že v jiných stranách křesťané nejsou, od takového vidění jsme vzdáleni dostatečně daleko. “

KONRAD ADENAUER, „NADĚJE PRO EVROPU“. PROJEV NA STRANICKÉM SJEZDU CDU
RECKLINGHAUSEN, 1948

VZNIK KŘEŠŤANSKODEMOKRATICKÝCH STRAN V ZÁPADNÍ EVROPĚ

Po 2. světové válce začaly v mnohých státech západní Evropy vznikat nadkonfesní všelidové politické strany. Strany se přestaly orientovat výhradně na jednu sociální skupinu, jako tomu bylo v první polovině 20. století, ale posunem na ideologické ose směrem do středu měly zájem oslovit co nejširší voličskou základnu. V tomto duchu vznikaly i křesťanskodemokratické strany. Tyto subjekty nestály jen o hlasy katolíků, ale o každého voliče, který uznává křesťanské duchovní dědictví Evropy. Právě tento typ stran zaznamenal v prvních poválečných letech mimořádný úspěch a přispěl tak výrazně k demokratizaci a později i k integračnímu procesu západní Evropy.

Mezi nejvýznamnější evropské křesťanskodemokratické strany patří i německá Křesťanskodemokratická unie (CDU). Vznikla po druhé světové válce jako spojení spontánně založených regionálních křesťanskodemokratických uskupení a hned v prvních poválečných volbách do Spolkového sněmu zvítězila. Prvním spolkovým kancléřem se tak stal předseda CDU Konrad Adenauer (1876–1967).

Uprchlickou krizi nezvládne žádný stát samostatně – a to ani ten největší členský stát Evropské unie. Přestože mnozí nesouhlasí s mými názory, chtěl bych zde říct, že jsem velmi obdivoval Angelu Merkelovou během uprchlické krize. Je jednodušší populistům přitakávat než se jim postavit. Mně je však milejší spolkový kancléř, který nejenže se postaví populistům do cesty, ale zároveň jim i oponuje tam, kde jde o fundamentální hodnoty. A přesně to udělala Angela Merkelová. [...] Politika a Evropa, to je spojení rozumu a citu. Ti, kteří vnímají Evropu jen přes rozum, jako čistě racionální proces, nepochopili to podstatné – nepochopili základní element evropského sjednocení. V Evropě je potřebný i cit. Neměli bychom se ostýchat hovořit o Evropě s citem. [...] I v otázce uprchlíků je třeba zapojit jak rozum, tak cit. Jsem přesvědčen, že solidarita musí zůstat v Evropě živým principem. A když lidé prchají před hladem a chudobou, před válkou, před mučením, před násilím, pak je právě Evropa místem, kde tito lidé najdou útočiště. To patří k evropské DNA. My tu jsme proto, abychom pomohli těm, kteří si nemohou pomoci sami. Ale musíme to dělat správně. Potřebujeme ochranu vnějších hranic a evropských pobřeží. ”

JEAN-CLAUDE JUNCKER, BÝVALÝ PŘEDSEDA EVROPSKÉ KOMISE
BERLÍN, 9. LISTOPADU 2016

EVROPSKÁ RODINA KŘEŠŤANSKODEMOKRATICKÝCH STRAN

Křesťanskodemokratické strany jsou v evropských zemích pevnou součástí stranických systémů. Důležitou roli hrají v Německu (CDU, CSU), Rakousku (ÖVP), Švýcarsku (CVP), Nizozemsku (CDA), Belgii (CD&V, CSP), Lucembursku (CSV/PCS), Itálii (UDC, SVP) a ve skandinávských zemích. Voliče si našly i v nových demokraciích střední Evropy po roce 1989.

Na evropské úrovni je rodina křesťanskodemokratických stran sdružená v Evropské lidové straně (EPP). Ta byla založena již 8. července 1976 v Lucemburku. Kromě křesťanskodemokratických stran sdružuje i některé konzervativní strany. V Evropském parlamentu tvoří křesťanskodemokratické strany největší frakci.

Založení EPP navázalo na své křesťanskodemokratické předchůdce, jejichž rozhodnutí formovali i „otcové zakladatelé sjednocené Evropy“ Robert Schuman, Konrad Adenauer a Alcide De Gasperi. EPP zakládá svou politiku na hodnotách důstojnosti člověka, svobody, solidarity, subsidiarity, právního státu a na dodržování lidských práv.

**KONRAD ADENAUER
A ROBERT SCHUMAN**
HAMBURG, 1957

ÚSPĚCHY KŘESŤANSKÝCH DEMOKRATŮ

Světový mír nelze zachovat, pokud bychom nevyvíjeli tvůrčí úsilí úměrné nebezpečím, která mír ohrožují. Příspěvek, který může organizovaná a živoucí Evropa dát civilizaci, je nezbytný pro udržení mírových vztahů. Tím, že na sebe vzala na více než 20 let roli bojovníka za sjednocenou Evropu, sledovala Francie vždy svůj nejdůležitější cíl – službu míru. Sjednocené Evropy se však nepodařilo dosáhnout a zažili jsme válku. Evropa se nevytvoří najednou, nebo podle jediného plánu. Bude postavena prostřednictvím konkrétních úspěchů, které nejprve vytvoří skutečnou solidaritu.

Sbližování národů Evropy vyžaduje odstranění odvěkého soupeření mezi Francií a Německem. Jakýkoliv čin, který se rozhodneme provést, musí se především týkat těchto dvou zemí. S tímto cílem na zřeteli francouzská vláda navrhuje, aby se začalo okamžitě jednat v omezené, ale zároveň rozhodující věci. Navrhuje, aby se celá francouzská a německá výroba uhlí a oceli podřídila společnému Vysokému úřadu jako organizaci, která bude otevřená i účasti jiných zemí Evropy. Sdílení výroby uhlí a oceli by mělo okamžitě zajistit společné základy pro hospodářský rozvoj jako první krok k federalizaci Evropy a změnit tak osud oblastí, které byly již dlouho obětovány výrobě prostředků na vedení válek – válek, kterým zároveň padly nejčastěji za oběť. ☞

ROBERT SCHUMAN, PLÁN K SJEDNOCENÍ EVROPY (TZV. SCHUMANOVA DEKLARACE)
QUAI D'ORSAY, 9. KVĚTNA 1950

KŘEŠŤANŠTÍ DEMOKRATÉ SJEDNOTILI EVROPU

Na začátku evropské integrace, jejímž výsledkem je současná Evropská unie, stálo několik důležitých poválečných politiků. Kromě německého spolkového kancléře, křesťanského demokrata Konrada Adenauera, francouzského prezidenta Charlese de Gaulla a francouzského podnikatele Jeana Monneta sehrál v tomto procesu klíčovou roli také francouzský ministr zahraničí Robert Schuman. Během jeho funkčního období byla přijata nejdůležitější mírová rozhodnutí: založení Rady Evropy, podpis Evropské úmluvy o lidských právech a vznik Severoatlantické aliance (NATO). K prioritám jeho mírové politiky patřilo smíření mezi Německem a Francií, stejně jako vybudování evropských institucí za účasti Spolkové republiky Německo.

Za jeden z rozhodujících momentů nejen smíření mezi Francií a Německem, ale v konečném důsledku i formování společné Evropy se považuje projev právě francouzského ministra zahraničí Roberta Schumana z 9. května 1950, ve kterém navrhl vytvořit Evropské společenství uhlí a oceli. Jeho cílem bylo sestavit správu společné produkce dvou mimořádně důležitých komodit pro vedení války. Schuman tím sledoval především snahu vyhnout se opakování ničivých následků válečných konfliktů.

Severoatlantická aliance je společenstvím svobodných národů, které vyjádřily své odhodlání bránit společné dědictví západní civilizace, osobní svobody a právní stát. Vzhledem k rostoucí hrozbě, kterou představují komunistické státy východního bloku, byla Severoatlantická aliance nucena vybudovat vojenskou sílu za účelem společné obrany a bezpečnosti svých členských států, a nakonec i na zachování světového míru. [...] V realizaci smluv, kterou podepsali zástupci Spolkové republiky Německo se státy svobodného světa, a v samotném vstupu Spolkové republiky do Severoatlantické aliance vidím výraz nezbytné potřeby překonat úzký nacionalismus, který byl v uplynulých desetiletích původcem našeho neštěstí. Společenský pokrok musíme přizpůsobit technickému vývoji, abychom dali do pořádku síly uvolněné tímto procesem, a tak zabránili jeho ničivým účinkům. Proto organizování společné obrany může být jen jedním z cílů Severoatlantického paktu. To považuji za jedno z rozhodujících ustanovení Severoatlantického paktu, pokud prostřednictvím preambule a článku 2 Smlouvy budou členské státy zároveň motivovány k podpoře obecného blaha národů, k uchování jejich společného kulturního dědictví a ke spolupráci v hospodářských a kulturních otázkách. “

KONRAD ADENAUER, PROJEV PŘI PŘÍLEŽITOSTI PŘIJETÍ SRN DO NATO
PAŘÍŽ, 9. KVĚTNA 1955

UPEVNĚNÍ DEMOKRACIE

Za jednoho z nejvýznamnějších křesťanských demokratů je považován první německý spolkový kancléř Konrad Adenauer. Období mezi lety 1949–1963, během kterého stál v čele německých vlád, je označováno za Adenauerovu éru. Konrad Adenauer svými rozhodnutími mimořádně intenzivně ovlivnil nejen poválečné směřování Německa, ale i celé západní Evropy.

Adenauerovi se během svého funkčního období podařilo skoncovat s vlivem nacistické ideologie a vytvořit ze Spolkové republiky Německo demokratický ústavní stát s existencí svobodných voleb a soutěživým stranickým systémem. Na původně značně zdecimované poválečné ekonomice postavil úspěšný systém sociálně tržního hospodářství zabezpečujícího blahobyt a vysokou životní úroveň německých obyvatel.

Mimořádné zásluhy Adenauerovy vlády se projeví i v zahraniční politice. Německo se smířilo s dlouho zneprátelenou Francií, stejně jako stálo při vzniku Evropského hospodářského společenství. A v roce 1955, jen deset let od skončení druhé světové války, se stalo součástí Severoatlantického paktu, což stvrdilo jeho demokratickou prozápadní orientaci.

Pojem „sociálně tržní hospodářství“ nabyl obecnou platnost, a to nejen v Německu. Dokonce ani oponenti mé hospodářské politiky se už nebrání takové formulaci. Hospodářská politika se však může nazývat sociální, pouze pokud prostřednictvím hospodářského pokroku, zvyšováním výkonnosti a rostoucí produktivitou práce vede ke spokojenosti spotřebitele. Nejlepší způsob, jak tohoto cíle v rámci svobodné společnosti dosáhnout, je a bude soutěž. Právě svobodná soutěž je nosným pilířem tohoto systému. Sociálně tržní hospodářství mě zavazuje věnovat svou celou pozornost případným snahám o vytvoření kartelu – a vyhlásit takovým snahám válku – stejně jako bojovat proti jakémukoliv úsilí omezovat volnou hospodářskou soutěž. [...] Podle mého názoru neopravňuje sociálně tržní hospodářství firmy svobodně omezovat konkurenci prostřednictvím kartelů. Sociálně tržní hospodářství v sobě obsahuje povinnost podnikatele získávat přízeň spotřebitele tím, že se svým výkonem obstará v soutěži s konkurencí. Výlučně spotřebitel, nikoli stát nebo nějaký kartel, má rozhodovat o tom, kdo na trhu zvítězí. ☞

LUDWIG ERHARD V MONOGRAFII *WOHLSTAND FÜR ALLE* „BLAHOBYT PRO VŠECHNY“
DÜSSELDORF, ÚNOR 1957

HOSPODÁŘSKÝ ZÁZRAK DÍKY SOCIÁLNĚ TRŽNÍMU HOSPODÁŘSTVÍ

Úkolem německých křesťanských demokratů bylo po 2. světové válce nejen ukotvit principy demokracie, ale také vytvořit podmínky volné hospodářské soutěže. V kabinetu Konrada Adenauera byl tímto úkolem pověřen Ludwig Erhard.

Ministr hospodářství, po odstoupení Konrada Adenauera druhý spolkový kancléř a později i předseda Křesťanskodemokratické unie, je dnes mnoha lidmi považován za „otce německého hospodářského zázraku“. Německý ministr hospodářství využil potenciálu pracovní síly Němců přicházejících ze států střední a východní Evropy, devizových rezerv z Marshallova plánu a poptávky po výrobcích strojírenského průmyslu tak, aby nastartoval rychlý ekonomický růst. Tím dodal mnohým Němcům po těžkých válečných letech víru v lepší budoucnost.

S Ludwigem Erhardem je navždy spojen i výraz sociálně tržní hospodářství. Pro Erharda bylo zachování svobodné soutěže jedním z nejdůležitějších úkolů státu založených na liberálním společenském pořádku. Jedině volná soutěž je vhodným způsobem, jak zajistit společenský blahobyt.

Deset let uplynulo od dojemných záběrů, záběrů radosti a štěstí Němců z pádu Zdi, tedy z ukončení násilného rozdělení našeho národa. Záběrů, které odsud, z Berlína, obletěly celý svět. Tyto dojemné scény ukazovaly, že většina Němců na Východě a Západě ani po čtyřech desetiletích nebyla připravena přijmout rozdělení naší vlasti jako konečné historické rozhodnutí. Tyto záběry jsou triumfem svobody. Vznikly v neposlední řadě proto, že lidé v tehdejší NDR prokázali svou odvahu postavit se diktatuře. Nenechali se zastrašit hrozbami ani násilím; demonstrovali, dokud zed' a diktatura nepadly. Muži a ženy v Lipsku, Východním Berlíně, Drážďanech a na některých dalších místech tehdejší NDR se postavili na stranu svobody, práva a respektování lidské důstojnosti. [...] Vzpomínáme si s vděčností a uznáním na mnoho lidí, kteří pro lidská práva a demokracii žili, bojovali a trpěli. Vaše odvaha a činy jsou nedílnou součástí německých dějin. [...] Dar v podobě jednotného Německa nás zavazuje k tomu, abychom hnali kupředu úsilí o vybudování domu s názvem Evropa. Protože bez této cesty do Evropy by jednota Německa nikdy nebyla možná. Bez politiky evropské integrace, smíření s našimi sousedy a odmítnutí nacionalistické politiky 19. a 20. století by nedošlo k německému sjednocení. A co je ještě důležitější, neexistovala by mírová budoucnost Německa v Evropě. ☞

HELMUT KOHL PŘI PŘÍLEŽITOSTI 10. VÝROČÍ PÁDU BERLÍNSKÉ ZDI
NĚMECKÝ SPOLKOVÝ SNĚM, BERLÍN, 9. LISTOPADU 1999

SJEDNOCENÉ NĚMECKO

Jméno křesťanského demokrata Helmuta Kohla je neodmyslitelně spojeno se sjednocením Německa a s evropskou integrací. Helmut Kohl byl totiž víc než jen tvůrcem německé jednoty, byl i hnacím motorem pro jednotu evropskou.

V období studené války přispěl ke smíření vztahů mezi Východem a Západem. Bezprostředně po pádu komunistických vlád ve státech střední a východní Evropy se Helmutu Kohlovi podařilo získat souhlas nejvyšších představitelů čtyř světových mocností, tedy USA, Velké Británie, Francie a SSSR, a svůj cíl i touhu milionů Němců – sjednocené Německo – prohlásit 3. října 1990 za zrealizovaný. Helmutu Kohlovi záleželo na tom, aby transformační proces neproběhl úspěšně jen v bývalé NDR, ale aby byl stejně úspěšný i v dalších státech střední Evropy, včetně tehdejšího Československa.

V oblasti zahraniční politiky se Kohlovi podařilo prohloubit evropskou integraci. Prosazoval rozšíření Evropské unie o nové státy, posílení kompetencí Evropského parlamentu a zavedení společné evropské měny. I proto mu byl udělen titul „čestného občana Evropské unie“.

V časech, jako jsou tyto, musíme častěji myslet na to, odkud jsme, kdo jsme a s čím přicházíme. Zakládající impuls naší strany nachází v prvním písmenu zkratky CDU své opodstatnění – tedy v důstojnosti každého člověka dané od Boha, bez ohledu na původ, barvu pokožky, náboženství, pohlaví, sexuální orientaci, politické názory. A také nezávisle na tom, zda tento člověk je nebo není tělesně postižený. Stále jde o jedinečnou důstojnost každého člověka od začátku života až po jeho konec. S tímto zakládajícím impulsem jsme před sedmdesáti lety vytvořili lidovou stranu zvláštního typu. Nebrala ohled na třídy, vrstvy a náboženské hranice. To bylo a je velkolepé na křesťanskodemokratické ideji. S tímto zakládajícím impulsem můžeme i v budoucnu překonávat rozpory a zas a znova stavět mosty. S tímto zakládajícím impulsem se nám v minulosti povedly mnohé velké věci a s tímto impulsem chceme i dnes, v této situaci dávat správné odpovědi na velké otázky budoucnosti. [...] Musíme udělat vše proto, aby z období různých krizí nevyšla Evropa slabší. To musí být náš průběžný cíl. Na tom není nic abstraktního, je to v našem nejužším zájmu, protože Německu se bude trvale dařit dobře jen tehdy, když se bude dobře dařit i celé Evropě.

ANGELA MERKELOVÁ, PROJEV NA STRANICKÉM SJEZDU CDU
ESSEN, 6.–7. PROSINCE 2016

ŘEŠENÍ GLOBÁLNÍCH KRIZÍ

Angela Merkelová jako první německá kancléřka původem z bývalého východního Německa a zároveň první žena v čele německé vlády je důkazem toho, že křesťanští demokraté myslí rovnoprávnost mužů a žen skutečně vážně. Merkelová je ztělesněním moderní politiky 21. století. Zahraniční média ji opakovaně označila za nevlivnější ženu světa. A nebylo to jen zásluhou toho, že stojí v čele vlády jednoho z nejsilnějších evropských států, ale v první řadě díky jejím schopnostem řešit mimořádně obtížné konfliktní situace a krize. Jako německá kancléřka již čelila globální finanční krizi a následné hospodářské krizi v Řecku, migrační krizi a nyní i řešení pandemie COVID-19.

Jako její křesťanskodemokratičtí předchůdci, i ona vidí budoucnost demokratických států i v době globálních krizí ve společné Evropské unii. Populismus, izolace, protekcionismus a dělení společnosti nejsou pro ni způsoby řešení naléhavých problémů současnosti. Touto zásadou se Angela Merkelová řídila i při řešení masové migrace po roce 2015, kdy lidé v nouzi byli přijati, ale německá vláda zároveň přijala opatření s cílem řešit příčiny vzniku migračních pohybů a bojovat proti nelegálnímu pašování lidí. Stejně tak vystupovala se zvláštním akcentem na evropskou spolupráci a solidaritu při řešení pandemie COVID-19. I v obtížných situacích tak Angela Merkelová usiluje o politiku na základě křesťanskodemokratických hodnot.

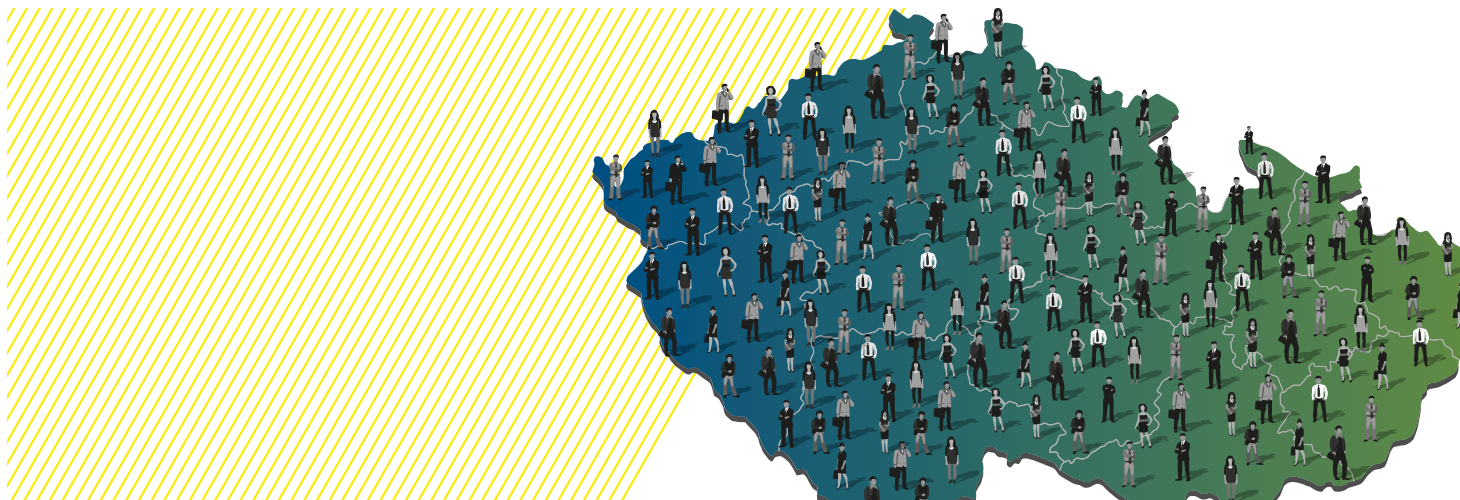

SJEZD KDU-ČSL - VÝROČÍ 100 LET OD ZALOŽENÍ ČSL

Brno, 2019

KŘESŤANSKÁ DEMOKRACIE V ČESKÉM KONTEXTU

1. Politický katolicismus v českých zemích před rokem 1918

Prvopočátky katolických stran lze spojit s katolickými spolky rozptýlenými po celé oblasti českých zemí již od 40. let 19. století. Ke vzniku prvních katolických stran však napomohla až papežská encyklika Rerum novarum (1891), inspirující k zakládání jak spolků a organizací, tak i přímo politických stran. Katolické politické hnutí se formovalo ve dvou proudech, a to konzervativním a sociálně orientovaném. U konzervativního proudu bylo katolické uskupení v Čechách vytvářeno převážně kolem čelních církevních elit, a lze o něm proto hovořit jako o elitářském proudu. Na Moravě byla situace odlišná, jelikož zde lze poukázat už na širší pojetí nově vznikající strany opírající se i o rolníky. Jak na Moravě, tak i v Čechách však měli rozhodující slovo katoličtí kněží, kteří představovali pojítko mezi nově vznikajícím politickým centrem a členskou základnou. Ve vedoucí pozici v Čechách byl arcibiskup František Schönborn, stejně jako jeho bratr Vojtěch stojící v čele Národní strany katolické v Čechách.

Sociálně orientovaný proud se rovněž opíral o kněží, ale měl více lidový charakter spojený se zakládáním spolků a reflektující i problémy dělnictva a řemeslníků. V Čechách se tento proud snažil organizačně vymezovat od konzervativní části, kdežto na Moravě tomu tak nebylo, jelikož zde převažoval názor akcentující důležitost spolkových aktivit – orientovaných například na vzdělávání, aktivitu odborů, budování pozitivního vztahu k církvi apod. Tato myšlenka byla spojena s generací mladých kaplanů, do které patřil i Jan Šrámek. Důraz byl kladen na budování organizace zezdola, což nakonec v roce 1899 vedlo ke vzniku Moravsko-slezské křesťansko-sociální strany na Moravě, která byla sice organizačně samostatná, ale zároveň stále přidružená ke Katolické straně národní na Moravě. Za předsedu strany byl následně zvolen Jan Šrámek a další vývoj strany byl spojen s následným spojováním obou názorových proudů.

2. Československá strana lidová – meziválečné období

”

Jako dva proudy spřízněné vedle sebe plynuly tyto oba naše směry, starší katolicko-národní, mladší křesťansko-sociální, někdy tak se přibližující, že mnohý ani nepocítil, který směr ho žene. Když však nastala velká doba zúčtování v národě, tu splynuly oba tyto proudy v celek, vždy o volbách vystupovaly spojené na základě křesťanské osvěty. V tom tedy byla vždy naše jednota zdůrazněna. V tom byli jsme zajedno, i když jsme stáli ve dvou stranách, a v tom byli jsme vzorem ostatním stranám. Byli jsme přesvědčeni, že jen tehdy bude se národní život rozvíjeti, když bude spočívati na křesťanských zásadách. Byli jsme rádi, že mohli jsme býti vzorem katolíkům v Čechách. Dnes nastává dějinná chvíle, ve které tyto dva proudy ponejprv konají jednotný sjezd, skutečný organizační sjezd, který má navždy tyto proudy sjednotiti v jediný! “

JAN ŠRÁMEK NA PRVNÍM SJEZDU ČSL. STRANY LIDOVÉ
BRNO, 26. LEDNA 1919

2

Se vznikem Československé republiky je neodmyslitelně spojený i protikatolický boj, který kritizoval církve za její dlouhotrvající podporu Habsburské monarchie, ale i za počínání během 1. světové války. V návaznosti na tento popud začala nabývat na síle myšlenka o nutnosti spojení jednotlivých katolických proudů do jednotného výraznějšího hnutí. Na Moravě byla situace jednodušší díky již dobrým vztahům mezi katolicko-národními a katolicko-sociálními proudy, což vedlo ke vzniku Československé strany lidové pod vedením Jana Šrámka. V roce 1919 nakonec přijaly tento název i sloučené katolické strany v Čechách a do svého vedení si zvolili statkáře Františka Šabatu. Důležitou postavou však byl její místopředseda Bohumil Stašek. Dosavadní decentralizace dle zemského zřízení byla opuštěna v roce 1922, kdy vznikl ústřední orgán strany zastřešující činnost na území českých zemí.

Samotná podstata a program Československé strany lidové stály na základech křesťanského solidarismu, tedy na ideji vzájemné spolupráce všech složek společnosti na křesťanských základech. Tyto zásady chtěla strana převést do politiky na národní, ale i mezinárodní úrovni. Jisté odlišnosti však lze spatřit mezi moravskou a českou částí strany v otázce národnosti (moravská – jednotný československý národ, česká – národ český a slovenský) nebo v otázce samosprávy (moravská – požaduje samosprávné dělení zemí, česká chce zrušení mezičlánků mezi obecní a centrální správou). Společně pak prosazovaly náboženskou rovnoprávnost, výuku náboženství ve školách, zabránění odluce církve od státu, či péči o rodinu a děti. Důležitou součástí strany byly její organizace, ať už se jednalo o zemědělská uskupení, tělovýchovné hnutí (nejdůležitější z nich byl Orel), svaz katolických žen a dívek, nebo odborové svazy, případně další svazy učitelské, úřednické apod. Hlavním periodikem strany se staly Lidové listy v Čechách a Den na Moravě.

3. Zapojení do politického systému

Hlavní cíl strany, tedy účast ve vládě, zůstal kvůli protikatolickým tendencím v počátcích československého státu nenaplněn. Strana se však stavila do role státoporné jednotky a podporovala vládu při ochraně československého státu v letech 1918–20, stejně jako se postavila za prezidenta republiky T. G. Masaryka. S ustavením úřednické vlády Jana Černého a vznikem mimoústavního politického orgánu známého jako tzv. „Pětka“ – kde měla zastoupení prostřednictvím Jana Šrámka i Československá strana lidová – se situace strany změnila a pravidelně pak získávala mandáty v dalších vládách. S nástupem velké hospodářské krize ve 30. letech 20. století však započaly vnitrostranické rozpory. Pod vlivem tzv. nepolitických katolíků, volajících po větším důrazu na některé zájmy církve, jako např. návrat křížů do škol, zákaz rozvodů, zákaz pohřbívání žehem apod., docházelo však i ke kritice kompromisní politiky strany pod Šrámkovým vedením. To vše vyústilo ve špatný volební výsledek v parlamentních volbách v roce 1935. Strana se následně snažila o větší aktivitu v oblasti zakládání zemědělských družstev a zajištění zastoupení v hospodářských institucích. V politické oblasti se stala jednou z důležitých opor Hradu a Edvarda Beneše, což se projevilo i v prezidentské volbě roku 1935. Vzdělávala i její snaha o spolupráci se socialistickými stranami. Nadále bojovala za udržení demokratického zřízení Československa a vystupovala proti politice appeasementu západních zemí.

4. Druhá světová válka

V roce 1938 se Jan Šrámek dostal do rozepře s Bohumilem Staškem kvůli účasti ČSL ve Straně národní jednoty. Situace nakonec vedla k přistoupení českého křídla ČSL pod Staškovým vedením ke Straně národní jednoty. Jan Šrámek se v této nelehké době rozhodl k přesunu do Londýna, kde se stal předsedou exilové vlády. Činnost strany byla v době Protektorátu znemožněna a lidovci se zapojili do protinacistického odboje. Řada jejich vlivných členů byla vězněna či přišla o život v koncentračních táborech. Po konci 2. světové války bylo na stranu pohlíženo jako na součást nacisty perzekuovaného českého národa. Hlavní voličskou základnu strana nalézala převážně na Moravě u rolníků, dělníků, živnostníků a žen v domácnosti. Strana se nadále hlásila k demokracii, občanským svobodám, významu rodiny a rovnoprávnosti žen. Stavila se zároveň do role ochránce soukromého vlastnictví. Jan Šrámek nadále zůstával předsedou strany, avšak jeho pokročilý věk doprovázený nemocemi mu již nedovoľoval se aktivně zapojovat do dění ve straně. To například vedlo i k přesunu centrály strany z Brna do Prahy.

5. Léta 1945–48

”

Proč vám dnes, přátelé, tyto skutečnosti připomínám? Protože vlastnosti, které nám umožnily německé násilí zlomit, budeme potřebovat i v budoucnosti. Jestliže se chceme uvarovat nesnází, s nimiž se setkávaly jiné osvobozené země, jestliže chceme odvrátit nebezpečí cizích vnějších zásahů a provést rychlou vnitřní konsolidaci hospodářskou i politickou, je třeba, abychom i v míru jednali jednotně, neosobně a setrvali v pevné a ukázněné frontě národní. A jestliže chceme, aby naše nová demokracie byla vskutku lidová a československá, je třeba vyhladit poslední zbytky fašismu a nacismu, prohloubit přímou účast lidu na vládě i administrativě, hájit si svých občanských svobod, nevzdávat se práv vlastních, respektovat práv druhých. Dokážeme-li to, vybudujeme si svůj stát věrni tradicím svých národních dějin a v souladu s požadavky dob nových, a zajistíme šťastnou budoucnost sobě i generacím příštím. “

JAN ŠRÁMEK, KONEC EXILU
POSELSTVÍ VÍRY A NADĚJE: ŘEČI, PROJEVY A ČLÁNKY Z R. 1935–1945

5

Pozice Jana Šrámka v ČSL byla i dále významná a těšil se značnému respektu. Na druhou stranu se začaly ve straně projevat proudy hlásající změnu. První takový směr představovali radikálnější politici požadující výraznější pozici lidovců ve vládě. Stejně tak kritizovali i ústupky vůči Komunistické straně, a samotného Františka Hálu, který se stal druhým mužem ve straně, i směřování strany jako takové. Chtěli stranu liberálnější s novým předsedou (Jan Šrámek se měl stát čestným předsedou), oproštění se od Sovětského svazu, ale i větší laicizaci strany, doposud tvořené převážně kněžími. Hlavní protagonistka popisovaného směru Helena Koželuhová-Procházková však byla ze strany v roce 1946 vyloučena a dosavadní opozice koncentrovaná v Praze byla zastrašena. Dalším, tentokrát skrytým problémem se pro lidovce pomalu stali členové sympatizující s KSČ jako Josef Plojhar, Alois Petr nebo Dionysius Polanský.

Vládní angažmá lidovců bylo ovlivňováno množstvím sporů s komunisty, především v otázce znárodnění, což nakonec vyústilo k podání demise lidoveckých ministrů v únoru 1948. V této situaci se však naplno projevil pravé intence některých osob, které se staly novými členy komunistické vlády (J. Plojhar a A. Petr) a přímo napomohly převzetí moci komunistické straně. ČSL se tak stala pouze torzem původní strany. Z celkového počtu 46 poslanců vykonávalo nadále svoji funkci pouze devět z nich, deset jich emigrovalo (např. Helena Koželuhová-Procházková, Pavel Tigrid, Ivo Ducháček, Bohdan Chudoba), 12 jich bylo uvězněno (Stanislav Broj, Rostislav Sochorec a Jan Plesl ve vězení zemřeli) či internováno (Jan Šrámek, Fratišek Hála); další byli zbaveni mandátu. Vězněna však byla i řada dalších členů v rámci vykonstruovaných politických procesů.

6. Nadvláda komunistické strany

Nové vedení strany, zastoupené Josefem Plojharem a Aloisem Petrem, se snažilo zabránit zániku strany, spoléhalo na určitou formu samostatnosti – a to i za cenu ústupků komunistické moci. Místo vlastní svébytnosti však začal pomalý rozklad strany, jelikož její členové byli perzekuováni, vyhazováni z práce a de facto nuceni ke vstupu do komunistické strany. Po květnových volbách v roce 1948 se komunistická moc zaměřila na základní pilíř strany lidové, tedy katolickou církev, a pokračovala v druhé vlně čistek uvnitř strany, což způsobilo další úbytek počtu členů. Následné prohlášení vedení ČSL o podpoře církevní politiky KSČ způsobilo začátkem roku 1949 i vystoupení českého primase Josefa Berana, který deklaroval konec spojení strany s katolickou církví. Posledním cílem komunistů se stal předseda strany Alois Petr, který se však svého zatčení nedožil, zemřel v roce 1951 a na jeho místo nastoupil režimu loajální J. Plojhar.

Jednou z výraznějších akcí jasně deklarujících nevoli s komunistickou mocí byla pouť organizovaná Orlem ve dnech 28.–29. srpna 1948. Jejím následkem však bylo zatčení čelních představitelů a řada soudních procesů končících vysokými tresty odnětí svobody (a v některých případech i smrtí uvězněných osob). Straně byl také omezen počet členů (20 tisíc), byly zakázány sjezdy a její členové museli deklarovat sounáležitost s nově nastoleným nedemokratickým režimem.

7. Rok 1968

V roce 1968 se Josef Plojhar musel vzdát své předsednické funkce a na jeho pozici nastoupil Antonín Pospíšil žádající větší samostatnost strany. Do strany se vraceli dříve perzekuovaní a věznění členové a členská základna se rozrostla o sedmdesát tisíc nových členů. Všem nadějí na změnu však bylo konec po vpádu vojsk Varšavské smlouvy v srpnu téhož roku. Normalizace poměrů v celém státě se projevila i uvnitř strany lidové a všechny náznaky změny byly zrušeny, nepohodlní lidé vyhozeni a do vedení byly dosazeny osoby souznící s režimem. Samotná vedoucí role Komunistické strany byla potvrzena na sjezdu ČSL v roce 1972 a spolu s tím bylo jako hlavní cíl deklarováno i budování socialismu.

8. Role ČSL v době konce komunistického režimu

V 80. letech 20. století pod vlivem perestrojky započala pomalá kritika dosavadních poměrů uvnitř lidovecké strany, převážně pak kritika loajality komunistům. První větší kritické vystoupení bylo spojeno s osobami okolo Bohumila Svobody v roce 1986. Na sjezdu v tomto roce se skupina snažila prosadit širší kontrolu nad stranou prostřednictvím nižších organizačních složek, stejně jako navrácení křesťanského charakteru strany a rozšíření družstevního podnikání. Návrhy sice přijaty nebyly, ale již následujícího roku byla vytvořena opozice uvnitř strany nesoucí název Obrodný proud (K. Liška, R. Sacher). Podporou mu navíc byla i Jihomoravská organizace, která se snažila navyšovat kredit strany ve společnosti. Právě jednotlivé vymezování se vůči komunistické moci se projevovalo například v odmítnutí podpory tzv. pendrekového zákona Josefem Bartončíkem (jako jediný poslanec nehlasoval pro přijetí tohoto zákona). Jeho aktivitami byla postupně započata transformace strany, jejímž vyvrcholením byla konference zástupců všech krajů Čech a Moravy (14. října 1989). Zde byla i přes represivní opatření komunistického režimu schválena rezoluce požadující zrušení vedoucí úlohy KSČ, nahrazení vedení lidovecké strany osobami, které na první místo dávaly blaho vlasti před svým vlastním, a stejně tak měla být straně navrácena její křesťanská tvář. Po listopadových událostech strana navíc spolupracovala s Občanským fórem a započala cestu k navrácení své aktivní role ve společnosti.

9. ČSL 1990: první svobodné volby

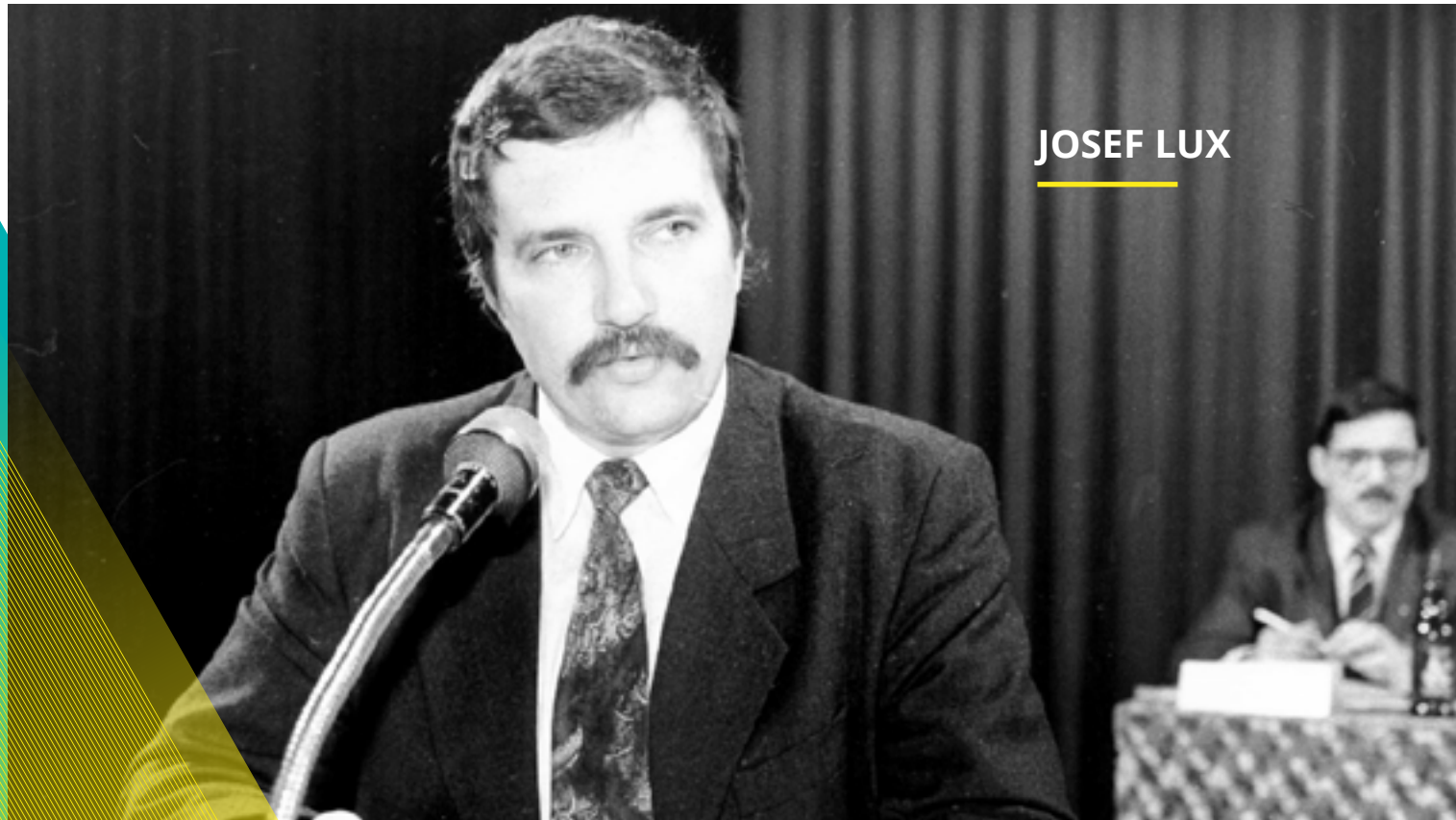
”

Co je to být stranou křesťanskou? Znamená to být pevně zakotven v hodnotách, které přineslo tomuto světu křesťanství, v hodnotách, které zprostředkovali naši otcové a dědové a na nichž je založena evropská tradice, kultura a civilizace. Vyznávat tyto hodnoty v konkrétním životě znamená však být také otevřený a tolerantní. A o to bych vás chtěl poprosit: abychom byli stranou otevřenou a tolerantní. Schopnost být otevřený a tolerantní je totiž výraz obrovské síly. Je to výraz toho, že pevně stojíme na zemi. Opak je projevem slabosti a malosti. Buďme silní, buďme otevření, buďme tolerantní. “

JOSEF LUX, PROJEV NA SJEZDU KDU-ČSL
ČESKÉ BUDĚJOVICE, 1999

JOSEF LUX

V dubnu roku 1990 se v Praze konal V. sjezd strany. Došlo na něm k uzavření dohody na vytvoření Křesťanskodemokratické unie, zastřešující kandidáty subjektů křesťanské orientace pro následné parlamentní volby. Pod touto značkou se setkali jak samotní dlouholetí členové ČSL, tak i novější kandidáti se zájmem o prosazování křesťanských hodnot v politice. Samotný zisk v červnových volbách 1990 byl však ovlivněn tzv. Bartončikovou aférou. Tehdejší předseda strany byl krátce před volbami označen za nedůvěryhodnou osobu a následně byla zveřejněna i spolupráce předsedy strany s represivními bezpečnostními složkami Státní tajné bezpečnosti. Volební výsledek doprovázený veřejně známou kauzou Josefa Bartončíka vedl ke vnitrostranickým sporům, které měl vyřešit mimořádný sjezd uspořádaný v listopadu 1990 ve Žďáru nad Sázavou. Zde se o vedení strany ucházelo sedm kandidátů, mezi kterými oslovil nejvíce delegátů Josef Lux. Nový předseda strany dokázal využít situace a v době vnitrostranických a celospolečenských změn se mu podařilo prosadit sjednocení mezigeneračních a regionálních odlišností strany. Současně byla rehabilitace samotného Josefa Bartončíka znemožněna představením dalších důkazů, které jej usvědčovaly ze spolupráce s StB.

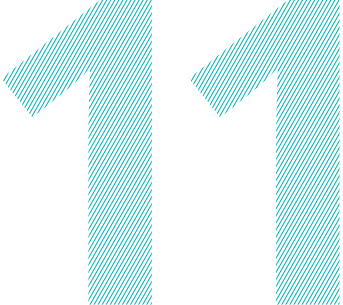
10. Vznik KDU-ČSL a vlády Václava Klause

V roce 1992 byla nově vzniklá Křesťanskodemokratická unie sloučena s Československou stranou lidovou a vznikla strana nesoucí zkratku KDU-ČSL, v jejímž čele nadále zůstával Josef Lux. V nadcházejících volbách roku 1992 získala strana kolem 6 % hlasů a stala se součástí vládní koalice společně s ODS, ODA a KDS. V roce 1995 se navíc někteří poslanci a členové KDS připojili ke KDU-ČSL, jelikož nesouhlasili se spojením s ODS. Hlavní programovou náplní strany se staly koncept sociálně tržního hospodářství, zemědělství, bydlení, obrana státu a řešení kriminality. Ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1996 si strana vylepšila své postavení získkem přesahujícím 8 % hlasů, což jí přineslo 18 mandátů. Situace ohledně složení vládní koalice (zejména otázka ne/spolupráce s ČSSD) však nebyla z nejjednodušších. I tak strana zasedla již podruhé do vlády vedené Václavem Klausem. KDU-ČSL se však snažila prezentovat jako třetí varianta mezi hegemony politického spektra, tedy mezi ODS a ČSSD. Svou pozici se strana snažila utvrdit získkem i v prvních volbách do Senátu (podzim 1996), kde se KDU-ČSL dokázala dohodnout na podpoře společných kandidátů s menší koaliční stranou ODA. Vládní spojenectví stran se však začalo s postupem času jevit jako neúnosné, čemuž napomohla i antipatie mezi Václavem Klausem a Josefem Luxem. Za pomyslnou tečku za vládní koalicí lze označit pochybné financování ODS, které mělo za následek odchod KDU-ČSL z vládní koalice 28. listopadu 1997.

11. Odchod do opozice a Čtyřkoalice

V létě 1998 se před volbami do Poslanecké sněmovny ve straně vyskytovaly dva názorové proudy s odlišnou představou o budoucí vládní spolupráci. Josef Lux podporoval spojení s ČSSD a US, kdežto Jan Kasal podporoval pravicové uskupení vlády spolu s ODS a US. Koaliční vyjednávání bezprostředně po volbách však bylo u některých stran (ODS a US) zatíženo nedávnou minulostí a ve velice krátké době došlo k nečekanému řešení při sestavování vlády. Dvě největší a ve volbách nejúspěšnější strany ODS a ČSSD se dohodly na tzv. opoziční smlouvě, kterou lidovci označili za protiústavní a někteří jejich zástupci se snažili osobně přesvědčit prezidenta republiky, aby s navrženým řešením nesouhlasil. Tato „zrada na voliče“ následně vedla v září roku 1998 k utvoření společné kandidátky stran KDU-ČSL, US, ODA a DEU do senátních voleb, jelikož zmíněné strany chtěly zabránit ústavní většině ODS a ČSSD v Senátu. V senátních volbách Čtyřkoalice zaznamenala významný úspěch, když získala 14 senátorů, z čehož sedm bylo z KDU-ČSL. Nepříjemnou zprávou však byla závažná nemoc Josefa Luxe, který opustil předsednický post a na jeho místo byl po senátních volbách z pozice úřadujícího místopředsedy na sjezdu v Českých Budějovicích zvolen Jan Kasal.

Úspěch Čtyřkoalice v senátních volbách 1998 pokračoval dále, když byl potvrzen tzv. Svatováclavskou dohodou ze září 1999 a projevil se v rámci krajských a senátních voleb i v roce 2000. KDU-ČSL získala pět hejtmanských křesel a osm senátorů navrhovaných/podporovaných KDU-ČSL.

V roce 2001 následně opět došlo ke změně na pozici předsedy lidovců a do čela strany byl zvolen Cyril Svoboda. I přes pozdější vnitřní rozpory se spolupráce v rámci širšího čtyřkoaličního uskupení ukázala pro kandidáty KDU-ČSL jako velice efektivní. A právě ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2002, kdy už KDU-ČSL vystupovala v rámci dvoukoalice (ODA kvůli finančním problémům a problematické minulosti odešla z koalice a US a DEU se sloučily), se ukázalo, že lidé preferují zejména kandidáty KDU-ČSL.

I přes skutečnost, že společná kandidátka nezískala výraznější počet mandátů a nestala se tedy hlavní politickou silou, lze její existenci hodnotit z hlediska lidovců kladně. Strana dokázala jako jediná z členů Čtyřkoalice nést myšlenku možnosti další politické volby mezi ODS a ČSSD. Společně s US-DEU se také opět stala členem vládní koalice.

12. Další působení strany ve vládě

Od roku 2002 do 2006 byla KDU-ČSL součástí tří vlád pod vedením ČSSD (strany, která se potýkala s různorodými problémy, zejména s demisí Vladimíra Špidly po propadu ve volbách do Evropského parlamentu a aférou kolem financování bytu Stanislava Grosse). A byla to právě demise lidoveckých ministrů, která přímo způsobila konec Grossovy vlády a nástup vlády Jiřího Paroubka, opírající se v případě některých zákonů o podporu KSČM na úkor svých koaličních partnerů. Po dalších volbách do Poslanecké sněmovny (2006) se rýsovala koalice ODS, zelených a lidovců, avšak neměla minimální potřebnou podporu (dohromady měly strany pouze 100 poslanců). Na tento popud začal navzdory převažujícímu názoru představitelů strany vyjednávat předseda KDU-ČSL Miroslav Kalousek o možné vládě s ČSSD s podporou KSČM. Po rozepři ve vedení strany následně Miroslav Kalousek rezignoval na post předsedy a novým předsedou se stal Jiří Čunek. Vzniká také vládní koalice lidovců, zelených a ODS díky dvěma „přeběhlíkům“ z řad ČSSD. Vládní koalice po dobu své existence řešila řadu témat, která lze dlouhodobě spojovat právě s KDU-ČSL (rodina a děti), stejně jako prosazovala některé nepopulární reformy (zdravotnictví). Problémy strany, především její vládní angažmá a aféry spojené s Jiřím Čunkem, se negativně promítly jak do krajských voleb, kde strana získala menší počet hlasů, tak i do senátních voleb, kde KDU-ČSL nezískala žádného senátora. Trpký konec druhé Topolánkovy vlády na jaře 2009 tak byl předzvěstí ještě většího problému, který čekal KDU-ČSL po dalších volbách do Poslanecké sněmovny.

13. Historický propad strany

Po konci druhé Topolánkovy vlády se do čela lidovců dostal znovu Cyril Svoboda hlásící nový směr strany, který spočíval v opuštění pravicových tendencí prosazovaných ve vládě Mirka Topolánka. Ze strany odešlo několik vlivných osobností (Miroslav Kalousek, Vlasta Parkanová, Pavel Severa apod.), kteří založili novou politickou stranu TOP 09, a dále také tři senátoři. To vedlo k dočasnému zániku senátorského klubu KDU-ČSL (obnoven v roce 2010). Popisovaná krize strany byla způsobena účastí v různorodých vládách a vznikl tak obraz strany ochotné spolupracovat jak s hegemonem na pravici, tak i na levici. A právě účast lidovců ve vládách ČSSD a druhé vládě Mirka Topolánka stranu spojila s kauzami jednotlivých osob těchto stran, ale i s nepopulárními reformami. Špatný obraz strany nevylepšovaly ani rozepře samotných představitelů KDU-ČSL, které vedly k rozkolu a založení již zmíněné TOP 09. Vše nakonec vyústilo volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2010, ve kterých KDU-ČSL nedosáhla na hranici 5 % odevzdaných hlasů, a i přes poměrně dobrý výsledek ve tradičních volebních baštách zejména na Moravě se poprvé ve své historii nedostala do Poslanecké sněmovny. Tento historický neúspěch strany vedl k její renesanci. Do čela strany byl zvolen Pavel Bělobrádek a bylo vyměněno předsednictvo strany. Následné volby do Senátu a krajů v roce 2012 už neznamenal pro stranu další propad ve voličské podpoře, a staly se naopak určitým příslibem pro budoucí volby do Poslanecké sněmovny.

14. 2013: návrat KDU-ČSL do Sněmovny

”

Je čas realizovat vlastní program, a ne uskutečňovat program jiných stran tím, že s nimi budeme vládnout. Když nebude možné prosadit všechny naše priority, raději do vlády nepůjdeme. Šrámkovo ‚být při tom‘ a Luxovo ‚ale tvořit to‘ je třeba doplnit: ‚ne za každou cenu!‘. (...) My nemůžeme jít do voleb s tím, že jsme přívěškem buď socialistů, nebo liberálů. Musíme do nich jít s vědomím vlastní konzervativní politické identity. KDU-ČSL musí jít do voleb jako rovnoprávná třetí politická síla. Musíme bojovat o pokoření klišé, že jsme pouhým jazýčkem na vahách. (...) Náš nový vzestup musí být spojen s rehabilitací hodnotového pojetí politiky. My prostě nemůžeme být jakýmsi anonymním středem. Nemůžeme se tvářit, že děláme politiku pro všechny – a tím pádem vlastně pro nikoho.

PAVEL BĚLOBRÁDEK, PROJEV NA SJEZDU KDU-ČSL
OLOMOUC, 8.-9. ČERVNA 2013

14

V roce 2013 se strana mohla znovu opírat o silnou pozici na Moravě a jako první strana v historii také uskutečnila návrat do Poslanecké sněmovny. Navíc se stala součástí vlády ČSSD a ANO, jakožto nejmenší koaliční partner. Následné volby do Evropského parlamentu (2014) byly pro stranu velice úspěšné, když dokázala získat tři mandáty. Stejně tak i následující senátní a komunální volby byly pro stranu dalším důkazem, že se dokázala znovu dostat na pozici prosperující politické strany, která dokáže oslovit dostatečnou část společnosti. V samotné vládě usilovala KDU-ČSL o prosazování svého programu, ať už šlo o podporu rodin s dětmi, pracujících či snížení DPH u některých typů zboží. Po dalších volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2017 strana překonala potřebnou omezovací hranici v podobě 5 %. Na základě dalšího vyjednávání o vládě zůstala KDU-ČSL v opozici, kde spolu s dalšími stranami představuje alternativu pro současného voliče.

15. KDU-ČSL opět v opozici

Po roce 2017 se lidovci již neúčastnili další vlády Andreje Babiše, převážně kvůli jeho kauzám (zejména tzv. Čapí hnízdo). V průběhu nadcházejících měsíců strana začala pracovat jako plnohodnotná opoziční síla. Výsledky práce se pozitivně promítly v komunálních volbách na podzim 2018, kdy strana zaznamenala velmi slušný výsledek, stejně jako ve volbách do Evropského parlamentu na jaře 2019, v podobě zisku dvou mandátů. V roce 2019 došlo k výměně na postu předsedy strany, kdy Pavla Bělobrádka vystřídal Marek Výborný. Ten se však následně z rodinných důvodů své pozice vzdal a na jeho místo byl v roce 2020 zvolen bývalý ministr zemědělství Marian Jurečka. V krajských volbách roku 2020 získala strana post hejtmana v Jihomoravském kraji a podílí se na krajské správě i v rámci řady koalic.

16. KDU-ČSL dnes

Bezprostředně po krajských volbách na podzim 2020 bylo potřeba se připravit na blížící se volby do Poslanecké sněmovny v říjnu 2021. KDU-ČSL proto zvážila všechny okolnosti a rozhodla se vstoupit do předvolební širší koalice s ODS a TOP09 pod názvem SPOLU. Společně tak připravily kandidátní listiny, které reflektovaly domácí prostředí předsedů a silné stránky jednotlivých stran. KDU-ČSL získala roli krajského lídra na Vysočině, v Olomouckém a Zlínském kraji, v ostatních krajích byla proporcčně zastoupena za lídrem ODS (např. Jihomoravský kraj, Královéhradecký kraj), případně na čelních pozicích za lídrem TOP09 (např. Pardubický kraj, Praha). Takto nastavená koalice vyhrála volby do dolní komory parlamentu se ziskem 27,79 % a získala celkově 71 mandátů. Z toho KDU-ČSL 23 mandátů, kde čtyři z nich získaly ženy. Při porovnání všech předchozích poslaneckých klubů od roku 1993, tak KDU-ČSL díky strategickému rozhodnutí vstoupit do širší koalice před volbami, dosáhla novodobého maxima zastoupení ve Sněmovně. KDU-ČSL opětovně vstoupila do vlády, kde vede Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo životního prostředí a také Ministerstvo zemědělství. Ve srovnání s předchozím vládním zastoupením tak došlo k proměně resortů, které nyní nabízí pro KDU-ČSL nové možnosti do budoucnosti.

17. KDU-ČSL a proevropský postoj

KDU-ČSL je proevropskou stranou, která hájí členství České republiky jak v Evropské unii, tak i v NATO. Je pro důsledné uplatňování principu subsidiarity a spolupráce členských států v řadě oblastí, jako jsou zdravotnictví, věda a výzkum, vzdělávání a mnohé další. Za další výhodu evropské a severoatlantické spolupráce strana označuje možnost bránit hranice Evropy a zaručovat práva menšin, lidská práva a demokracii. Strana se dále zasazuje o ochranu přírody, kterou považuje za dědictví předchozích generací, které je potřeba uchovat pro generace budoucí. Tak jako v minulosti jsou pro stranu důležitým tématem i rodiny s dětmi, kterým by měla být poskytnuta řada výhod – ať už jde o společné zdanění manželů, daňové slevy na děti, delší mateřskou a další. V neposlední řadě se strana zasazuje o vytvoření a udržení vhodného prostředí pro rodinné a menší podniky, které jsou tahounem ekonomiky.

VÍTĚZNÁ KOALICE SPOLU

Praha, podzim 2021

zleva MARKĚTA PEKAROVÁ ADAMOVÁ (TOP09),
PETR FIALA (ODS), MARIAN JUREČKA (KDU-ČSL)

POUŽITÁ LITERATURA

GRABOW, K. a kol. 2010. Christliche Demokratie: Grundsätze und Politikgestaltung. Berlín: KAS.

MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861–2004. I. díl, Období 1861–1938. Brno: Doplněk, 2005.

MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861–2004. II. díl, Období 1938–2004. Brno: Doplněk, 2005.

Oficiální webové stránky KDU-ČSL. <https://www.kdu.cz/domu>

RAUSCHER, Anton. 2004. Das christlich-soziale und christlich-demokratische Ideenspektrum. In BUCHSTAB, Günter; UERTZ, Rudolf (eds.): Christliche Demokratie im zusammenwachsenden Europa. Entwicklungen, Programmatik, Perspektiven. Freiburg im Breisgau: Herder, s. 27–30. im zusammenwachsenden Europa.

Entwicklungen, Programmatik, Perspektiven. Freiburg im Breisgau: Herder, s. 317–335.

ŠRÁMEK, Jan a Tomáš FUČÍK. Dr. Jan Šrámek ve svých projevech 1918–1938. V Brně: Nákladem Národní obrody, 1946.

ŠRÁMEK, Jan. Politické projevy v zahraničí. 5. vyd. V Praze: Výkonný výbor československé strany lidové, 1946.

ŠRÁMEK, Jan. Poselství víry a naděje: řeči, projevy a články z r. 1935–1945. V Londýně: Čechoslovák, 1945.

UERTZ, Rudolf. Zur Theorie und Programmatik der Christlichen Demokratie. In BUCHSTAB, Günter; UERTZ, Rudolf (eds.): Christliche Demokratie im zusammenwachsenden Europa. Entwicklungen, Programmatik, Perspektiven. Freiburg im Breisgau: Herder, s. 32–61.

O KŘEŠŤANSKÉ DEMOKRACII

Radoslav Štefančík

Ján Fabičovic

Michal Pink

Institut pro křesťansko-demokratickou politiku, z. ú.

KONRAD
ADENAUER
STIFTUNG

 KAS4
DEMOCRACY

ISBN 978-80-270-9396-0

9 788027 093960 >